

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра української мови та літератури

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи термінознавства

**підготовки здобувачів ступеня вищої
освіти _____ бакалавр
спеціальності 014 Середня освіта (українська мова і література)
спеціалізації _____**

Слов'янськ – 2016 р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ української мови та літератури

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ:

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Колган Олена Володимирівна

РЕЦЕНЗЕНТИ:

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Н. І. Овчаренко;

кандидат філологічних наук, науковий співробітник Н. О. Яценко.

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»
“10” травня 2016 р.
протокол № 3

Перший проректор _____

О. Г. Набока

ВСТУП

Навчальна програма дисципліни «**Основи термінознавства**» складена відповідно до освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти **бакалавра** за спеціальністю 014 Середня освіта (українська мова та література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є терміни (лексичні одиниці для спеціальних цілей) та термінологічна система лінгвістики та літературознавства.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна є інтегрованою та ґрунтується на вихідних методологічних положеннях таких навчальних дисциплін як «Сучасна українська літературна мова», «Стилістика», «Вступ до літературознавства» та інших дисциплін, передбачених навчальним планом підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра за спеціальністю 6.020303 Філологія. Українська мова і література.

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. Теоретичні проблеми термінології.
2. Функціонування наукової термінології.
3. Прикладне термінознавство.
4. Термінологічна лексикографія.

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Основи термінознавства» є підвищення загального мовного рівня здобувачів вищої освіти, розширення обсягу знань і уявлень про стан української термінології від найдавніших часів до сьогодення.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи термінознавства» є

- 1) дати розуміння понять «термін», «терміносистема», «термінологія»;
- 2) визначити роль і місце термінологічної лексики в сучасній українській літературній мові;
- 3) дослідити історію вивчення української терміносистеми;
- 4) окреслити основні проблеми української термінології;
- 5) з'ясувати особливості функціонування наукової термінології в різних стилях сучасної української мови.

1.3. За результатами вивчення дисципліни «Основи термінознавства» у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

Загальні:

1. Соціокультурна компетентність:

– розуміти роль культури, науки в розвитку цивілізації, їх співвідношення і пов'язаних з ними сучасних соціальних і етичних проблем, цінності наукової

раціональності та її історичних типів, знати структуру, форми і методи наукового пізнання, їх еволюцію;

- знати форми і типи культур, основні культурно-історичні світові центри і регіони, закономірності їх функціонування і розвитку, знати історію культури України, її місце в світовій культурі і цивілізації;

- бути обізнаним у найважливіших галузях і етапах розвитку гуманітарного і соціально-економічного знання, основних наукових школах, напрямках, концепціях, джерелах гуманітарного знання і видах роботи з ними;

- вміти аналізувати в загальних рисах основні економічні події в своїй країні і за її межами, знаходити і використовувати інформацію, необхідну для орієнтування в основних поточних проблемах економіки;

- знати права і свободи людини і громадянина, вміти їх реалізувати у різних сферах життя, знати Конституцію України;

- мати уявлення про наукові, філософські і релігійні картини світу, сутність призначення і сенс життя людини, про різноманітність людського пізнання, співвідношення істини і помилки, безвір'я і віри, раціонального та ірраціонального в людській уяві, особливості функціонування знання в сучасному суспільстві, про естетичні цінності, їх значення в творчості і повсякденному житті, вміти орієнтуватися в них;

- сприймати і розуміти різні жанри мистецтва (художню літературу, живопис, музику).

2. Інформаційна компетентність:

- вміти користуватися сучасними інформаційними технологіями;

- вільно орієнтуватися у стрімкому потоці наукової інформації, вести особистий науковий пошук за допомогою різних інформаційних систем;

- вміти користуватися електронними носіями для ведення навчальної документації середньої та старшої школи;

- бути обізнаним та вміти вільно користуватися інформаційними системами: бібліотеками, каталогами, архівами, локальними та глобальними мережами для ефективного пошуку та структурування інформації.

3. Комунікативна компетентність:

- знаходити засоби виражати особисте ставлення учителя-гуманіста до культурно-естетичних проблем;

- вміти виражати і обґрунтовувати свою позицію з питань, які стосуються до історичного минулого;

- сензитивність до можливостей адаптації матеріалу відповідно до умов загальноосвітніх навчальних закладів;

- уміння застосовувати різні методичні ситуації в залежності від навчального контексту;

- уміти в практичній діяльності застосовувати знання етикету і дотримання етики ділового спілкування;

- вільно володіти українською мовою як державною і як мовою професійного та повсякденного спілкування з учнями, іноземними мовами;

- використовувати вербальні і позамовні засоби комунікації, техніки взаємодії в комунікаційних актах зі школярами, батьками, колегами, адміністрацією школи.

4. Здоров'язбережувальна компетентність:

- розуміти природу психіки, знати основні психологічні функції та їх фізіологічні механізми, співвідношення природних і соціальних факторів у становленні психіки, розуміти значення волі й емоцій, потреб і мотивів;
- вміти дати психологічну характеристику особистості (її темпераменту, здібностей), інтерпретацію власного психічного стану, володіти найпростішими способами саморегуляції;
- розуміти співвідношення впливу спадковості і соціального середовища, ролі і значення національних і культурно-історичних факторів у навчанні і вихованні;
- впроваджувати в навчально-виховний процес здоров'язбережувальних освітніх технологій через усвідомлення ідей здоров'язбереження та здоров'яформування, до розвитку в учнів активної мотивації щодо необхідності дбайливого ставлення до власного здоров'я;
- здійснювати моніторинг показників індивідуального фізичного й психічного розвитку школяра, на основі знань про його вікові анатомо-фізіологічні особливості, теорію спадковості, фактори ризику прогнозувати можливі зміни здоров'я і проводити відповідні психолого-педагогічні чи коригувально-реабілітаційні заходи;
- попереджати виникнення небезпечних для здоров'я ситуацій, у разі потреби ліквідувати чи уникати їх наслідків;
- вміти надавати долікарняну допомогу з різних видів уражень: травматичних, термічних, хімічних, радіаційних та ін.

5. Акмеологічна компетентність:

- застосовувати теоретичні знання й практичні навички для оволодіння основами теоретичних філологічних дисциплін;
- використовувати знання, уміння й навички, професійно профільовані знання в галузі філологічних наук;
- володіти способами самостійного опанування знань, вміти реалізувати отримані знання в професійній діяльності на практиці;
- розуміти смисл взаємозв'язків духовної, біологічної і соціальної основ в людині, ставлення людини до природи і протиріч, які виникли в сучасну епоху технічного розвитку і кризи існування людини в природі;
- мати уяву про сутність свідомості, її взаємовідносин з підсвідомим, про роль свідомості і самосвідомості в поведінці, спілкуванні і діяльності людей, формуванні особистості;
- поєднувати практичну і професійно-педагогічну цілі з реалізацією виховної загальноосвітньої та розвиваючої функцій;
- бути готовим реалізувати одержану підготовку в своїй майбутній діяльності.

Спеціальні:

1. Психолого-педагогічна компетентність

- усвідомлювати перспективні тенденції розвитку педагогічної науки, що утримуються на кращих світових національних педагогічних здобутках минулого та сучасності.

2. Фундаментально-прикладна компетентність

– уміти працювати з науковою літературою, визначати суть та характер нерозв'язних наукових проблем, пропонувати свої варіанти вирішення, узагальнювати і класифікувати емпіричний матеріал;

– опанувати систему сучасних прагмалінгвістичних знань про структуру, закономірності та найважливіші аспекти мовної, в тому числі міжкультурної комунікації.

– мати базову теоретичну та практичну підготовку з української мови та літератури.

3. Методична компетентність

– володіти основними правилами оформлення ділової документації українською мовою;

– дотримуватись норм сучасної літературної мови.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 36 годин / 1 кредит ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні проблеми термінології

1.1. Предмет, завдання курсу «Основи термінознавства»

1. Предмет, завдання, значення курсу «Основи термінознавства».
2. Поняття «термін», «терміносистема», «термінологія».
3. Суперечливість у визначення терміна. Основні ознаки терміна.
4. Стандартизація та уніфікація термінології.
5. Термінотворення та джерела поповнення термінології.

1.2. Історія вивчення української термінології.

1. Нукова термінологія Київської Русі.
2. Термінотворення періоду формування нової української мови.
3. Розвиток української термінології у II пол. XIX – поч. XX ст.
4. Стан і проблеми української термінології періоду СРСР.
5. Сучасна українська термінологічна наука.

1.3. Семантична структура термінів української мови.

1. Проблема мотивованості – немотивованості термінів.
2. Гіперо-гіпонімічні відношення в термінології.
3. Синонімічні відношення в термінології.
4. Антонімічні пари термінів.
5. Явище полісемії в термінології.
6. Омонімія в термінології.

1.4. Словотвірна структура термінів.

1. Граматична класифікація термінів та їх словотворчі типи.
2. Неморфологічні способи творення термінології.

3. Метафора й метонімія як чинники творення української термінології.

1.5. Фразеологізм як особливий тип термінологічної номінації.

1. Предмет фразеології. Типи фразеологічних одиниць.
2. Фразеологічна одиниця як складова професійного мовлення.
3. Структура термінів-фразеологічних одиниць .

Змістовий модуль 2

Функціонування наукової термінології

2.1. Функціонування наукової термінології в художньому та публіцистичному стилях.

1. Наукова термінологія в поетичному контексті.
2. Наукова термінологія в тканині прозового твору.
3. Термінологічна лексика в газетах і журналах загального користування.
4. Наукова термінологія в публіцистичній літературі спеціального призначення.

Змістовий модуль 3

Прикладне термінознавство

3.1. Термінологічний переклад. Термінологічне редагування.

1. Термінологічний переклад.
2. Термінологічне редагування.

Змістовий модуль 4

Термінологічна лексикографія

4.1. Роль і місце термінологічних словників.

1. Завдання термінологічної лексикографії.
2. Роль словників в утвердженні наукової термінології.

3. Рекомендована література

1. Гаращенко Л. Б. Функціонування слів-термінів, запозичених із французької мови, у різних терміносистемах / Л. Б. Гаращенко // Актуальні проблеми філології та перекладознавства : зб. наук. праць / ред. кол. : В. В. Левицький, Л. І. Белехова та ін. – Хмельницький : ХНУ, 2007. – Ч. І. – Вип. 3. – С. 111–113.

2. Гінзбург М. Дієслівна категорія виду : практичні висновки для термінознавства з положень теоретичної морфології / Михайло Гінзбург // Вісник : Проблеми укр. термінології. – Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2006. – № 559. – С. 7–13.

3. Годована М. Словосполучення як джерело поповнення української термінології / Марія Годована // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. праць / відп. ред. Л. О. Симоненко. – К. : КНЕУ, 2005. – Вип. VI. – С. 101–103.

4. Дорошенко С. І. Полісемія та омонімія: розрізнення понять / С. І. Дорошенко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2005. – № 6. – С. 2–3.

5. Д'яков А. С. Основи термінотворення : Семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько. – К. : Academia, 2000. – 218 с.
6. Кияк Т. Проблема лінгвістичного упорядкування термінології / Тарас Кияк // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. праць / відп. ред. Л. О. Симоненко. – К. : КНЕУ, 2005. – Вип. VI. – С. 13–17.
7. Ковалик І. Вчення про словотвір. Вибрані праці / Іван Ковалик ; [упорядник та автор передмови Василь Грещук]. – Івано-Франківськ ; Львів : Місто НВ, 2007. – 404 с.
8. Корніловська І. Національні, міждержавні та міжнародні стандарти : порівняльний аналіз / І. Корніловська // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2005. – № 5. – С. 27–30.
9. Кочан І. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові: монографія / Ірина Кочан. – Львів : Видав. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – 519 с.
10. Кочан І. М. Системність, динаміка, кодифікація слів з міжнародними компонентами в сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Кочан Ірина Миколаївна. – К., 2006. – 37 с.
11. Кравченко Г. В. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посібник / Г. В. Кравченко, Н. П. Шаповалова / за ред. Лукаш Г.П. – Донецьк, 2006. – 168 с.
12. Лейчик В. М. Терминоведение : предмет, методы и структура / В. М. Лейчик. – Изд. 3-е. – М. : Изд-во ЛКИ, 2007. – 256 с.
13. Лещук Т. Лексико-термінологічні номінації іншомовного та власномовного походження (на матеріалі німецької та української мов) / Тихон Лещук // Проблеми української термінології. – Львів : Львівська політехніка, 2006. – № 559. – С. 44–49.
14. Малевич Л. Д. Особливості термінологічної антонімії / Малевич Л. Д. // Актуальні проблеми філології та перекладознавства : зб. наук. праць / ред. кол. : В. В. Левицький, Л. І. Белехова та ін. – Хмельницький: ХНУ, 2007. – Ч. II, вип. 3. – С. 19–21.
15. Овчаренко Н. Запозичення як чинник специфіки розвитку термінологічної лексики / Наталія Овчаренко // Теоретичні й практичні проблеми україністики : зб. наук. праць / за ред. докт. філол. наук, проф. К. Г. Городенської. – Слов'янськ : СДПІ, 2000. – С. 34–38.
16. Онуфрієнко Г. С. Активні процеси у сфері сучасної термінологічної деривації (на матеріалі слов'янських мов) / Г. С. Онуфрієнко // Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах : матеріали II Міжнар. наук. конф. / упор. проф. Т. С. Пристайко. – Дніпропетровськ, 2005. – С. 312–314.
17. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови : навч. пос. / Г. С. Онуфрієнко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с.
18. Покровский М. М. Семасиологические исследования в области древних языков. Серия : Школа классической филологии / М. М. Покровский. – Изд. 2-е. – М., 2006. – 136 с.
19. Пономарів О. Лексика грецького походження в українській мові / Олександр Пономарів. – К. : ВЦ Просвіта, 2005. – 127 с.

20. Щерба Д. В. Поняття системи та структури в термінознавстві / Д. В. Щерба // Проблеми української термінології : зб. наук. праць / відп. ред. Л. Полюга. – Львів, 2006. – С. 15–16.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання: тестові, індивідуальні, групові, творчі завдання.